

Rešerše I.

Filozofické základy vědeckého přístupu a jejich feministická kritika

V první části této rešerše vycházím především z povinné literatury a to z knihy *Jak se vyrábí sociologická znalost* (Disman, M. 1993), budu se zde snažit vysvětlit základní pojmy a shrnout nejdůležitější body a myšlenky textu .

Ve druhé části jsem vybral studii *Feministická reflexe vědy* (Veselá 2006) , jenž se mi zdála z dostupných textů a knih jako jedna z nelépe srozumitelných.

Věda

Tento pojem chápeme především v souvislostech exaktních věd jako je matematika či fyzika, jsou zde jasně stanoveny proměnné za podmínek jenž není problém zopakovat.

Popsané vědecké postupy a následné výsledky slouží k vytvoření tzv. paradigmat.

Paradigmata jsou obecně přijímané příklady , jenž chápeme jako zákon a teorii.

„Jenom to co odpovídá paradigmatu je vědou“ (Disman 1993)

Tudíž vyvstává otázka, zda i sociologie je vědou v pravém smyslu. Pokud budeme tuto otázku posuzovat měřítkem historie tak za jedním z prvních průkopníků tohoto oboru byl jistě Platon. Byť filozof a autor vize o utopické společnosti byl vlastně jedním z prvních sociologů (Lehrer 2009). Kde se tedy v sociologii nacházejí ona paradigmata tak důležitá pro exaktní vědy?

Zdá se že žádná nejsou, nelze přesně vysledovat kauzalitu jednotlivých proměnných, dokonce i počet proměnných může narůstat do neuvěřitelných rozměrů.

Každá příčina má totiž jinou příčinu ta zase jinou (Disman 1993)

V sociologickém výzkumu nelze tedy existenci dalších příčin ba ani míru kolerace.

To nás vrací zpátky k otázce nakolik je sociologie vědou.

Feministické reflexe vědy

„Feministické teorie (i když ne vylučně) přinesly dvojí perspektivu ve zkoumání produkce vědeckého poznání , zaměřily se na kritiku stávajících struktur a procesů vytváření vědeckého poznání“ (Veselá 2006)

Pohled na vědu (budiž i sociologii) z hlediska feministického hnutí lze rozdělit na několik proudů či etap , tak jak se feministické hnutí vyvíjelo.

Jednotlivé kategorizace směrů sice vyvolávají diskuze avšak pro přehlednost a jednoduchost v oblasti daného tématu si je dovoluji použít.

Liberální feminismus

Byl ovlivněn myšlením jenž v devatenáctém století převládalo-socialismus a liberalismus . V tomto období , kdy hlavním cílem feministického hnutí bylo zajistit volební práva žen a jejich zrovnoprávnění bylo dosaženo mnoha cílů , bohužel na poli vědy byla kritizována spíše její praktická část .

Do zájmu feministek se dostávala spíše otázka neúčasti žen na poli vědy než generová nevyváženost jejich výzkumu.

Za zlom v tomto období můžeme považovat nástup feministického empirismu jenž byl epistemologickým východiskem liberálního feminismu.

Zde se začínají ozývat hlasy po neutralitě a objektivitě vědy a začíná se řešit otázka diskriminace ve výzkumných praktikách, jejich generová nevyváženost a mnohdy sexistické závěry.

Psychoanalytický feminismus

Spadá do sedmdesátých let 20. Století a vychází především z feministické revize Freuda.

Výraznou postavou tohoto období je Nancy Chodorov (1978)

Problém „ ženské“ a „mužské“ vědy byl řešen právě v rámci této revize Freudova pojetí.

Veselá (2006) toto období popisuje otázkou - „ pokud maskulinní charakter vědy skutečně prostupuje všemi jejími složkami od teorie , metodologie přes praktické fungování institucí , jaké důsledky z toho konstatování vyplývají pro feministické analýzy vědy?“

Odpověď je nejednoznačná , ženy ze své podstaty neprodukují lepší vědu,ale možná ji vytvářejí jiným způsobem než muži.

Radikální feminismus

„Tento proud v polemice s feminismem liberálním nevěří v možnost vytvoření „ dobré“ , neutrální vědy , ani ve změnu současné podoby vědy tím, že se zde bude vyskytovat větší množství žen , útočí na samé kořeny společenského řádu a vztahů mezi muži a ženami „(Veselá 2006)

Dá se říci ,že radikální feminismus se snaží o kritiku vědy jako samotné ,skrže její maskulinní systém a napadá myšlenku generové neutrality ve vědě.

Socialistický a marxistický feminismus

Toto období je příznačné hlavně marxistickou ideologií . Třídní rovnost byla přenesena i na pole vědy a zastoupením žen v tomto oboru.

„ co se týče teoretických východisek analýzy vědy a produkce vědění ‚socialistický a marxistický feminismus se oproti liberalismu nespolehá na pozitivistická východiska“ (Veselá 2006)

Období mezi diferenčním a postmoderním feminismem

Osmdesátá léta a počátek devadesátých ve dvacátého století je příznačný především vznikem feministické poziční teorie (teorie stanoviska). Tato teorie se snaží upřednostňovat ženskou perspektivu a poukázat na prvky nepostřehnutelné mužskému pohledu. Dále řeší prolínání těchto pohledů. Tato teorie vyvolala také vlnu kritiky a je považována za kontroverzní.

Postmoderní feminismus

Ze vzájemné kritiky a určitého rozkolu v rámci feministických teorií vzešel požadavek aby gender nebyl vnímán jako fixní kategorie. Vytváří totiž unifikovanou skupinu což bylo chápáno jako cesta zpět. Hlavní představitelkou této kritiky byla Judith Butler .

Postmoderní feminismus redukuje feminismus na problematiku definice genderu a vzdaluje jej pak od řešení konkrétních problémů žen. (Veselá 2006)

Závěr

V této rešerši jsem se snažil o zachování původních myšlenek textu i přes mé parafrázování a subjektivní pohled na danou problematiku. Bohužel se mi na v tomto rozsahu nepodařilo obsáhnout dané téma v ucelenější formě a nezbyl mi prostor na jakési shrnutí.

Literatura:

Lehrer ,J.(2010) *Jak se rozhodujeme* Praha: Dokořán

Disman ,M.(1993) *Jak se vyrábí sociologická znalost.* Praha : Karolinum

Veselá ,L. (2006) *Feministická reflexe vědy* Praha: FSV UK

Zcela jste ignoroval anglicky psanou literaturu ke kursu, která se podrobně věnuje jednotlivým proudům feministické epistemologie a hlavně argumentům jejich kritiky. Takto lze rešerši zpracovat za půl hodiny – přeskokovat od jednoho hesla k druhému a vybrat pár vět jako charakteristiku jednotlivých proudů feminismu, které necháváte zcela nevysvětleny. V zadání jsem psal, abyste si vybrali jeden problém a šli do hloubky, jinak se text stává snůškou povrchních blábolů. Našel jste první co google vyhodí na dotaz „feministická reflexe vedy“ a téměř celou rešerši zpracoval jako výtah z Veselého. A co za literaturu je Lehrer? Jak to souvisí s metodologií?

Příští rešerši zpracujte na konkrétní téma z literatury například vyberte „standpoint epistemology“ (Veselá říká „teorie stanoviska“) a popište argumenty, zasadte do kontextu vývoje, vymezte vůči pozitivismu a vysvětlete jak jsou v rámci daného směru pojímány základní kategorie jako je např. „pravda“ „objektivita“ „realita“ .